

UČITELJSKI TOVARŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dan vsakega mesca, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr.,
za pol leta pa 1 gold. 30 kr.

Tečaj IV. V Ljubljani 15. decembra 1864. List 24.

Učiteljski zbor v Belaku.

Kakor vsako leto, tako smo imeli tudi letos v naši dekaniji učiteljski zbor, in sicer 27. oktobra t. l. Nekoliko pozno že pride „Tovaršu“ moje poročilo; pa vendar se ni ostarelo. — Imenovani dan je bila v mestni cerkvi velika sv. maša. Po sv. maši smo šli v neko šolsko izbo. Bilo nas je 21 učiteljev, 4 učence in s prečastitim gospodom dekanom in gospodom vodjem c. k. glavne šole in spodnje realke 13 duhovnikov. — Naj pred so prečastiti gospod dekan in častni korar, Janez Raupl, pozdravili zbor z lepim in krepkim nagovorom, ki ga tukaj podamo „Tovaršu“. Nekako tako le se glasi:

„Tako naj sveti vaša luč pred ljudmi, da
vidijo vaše dobre dela in časte Očeta,
kteri je v nebesih. Mat. 5, 16.

Znabiti se vam, častiti gospodje, čudno zdi, da vas pri učiteljski skupščini vsakikrat pozdravim in nagovorim s kakim pregovorom iz sv. pisma, prav po cerkveno, zakaj učiteljski zbor, bi mi mogli vgovarjati, naj se ne peča z veroznanskimi snovami, ktere so se posebno le za leco; temuč obdelovati mora le šolske predmete, učila i. t. d. Pa prezirajoč, kar je sveti apostel Pavl pisal škofu Timoteju in mu naročil: „Oznanuj besedo, ne jenjaj, bodi si priložno ali nepriložno“ bodem sedaj z vami le prijazno in v prijateljskem namenu govoril o takih rečeh, ki se tičejo poklica in dolžnosti katoliškega učitelja. — Med dolžnosti katoliškega ljudskega učitelja

spada se posebno prevažni in koristni vpljiv na versko izrejo mladosti. Dolžnost veroznanskega učitelja je, da krepko pospešuje versko izrejo pri mladosti; pa tudi je ta, česar mi ne bode lahko kdo tajil, naloga in dolžnost vsakega katoliškega učitelja; tedaj je tudi moja dolžnost, da vsako leto zbrane učitelje med drugim tudi spominjam na to imenitno, pa, žali Bog, večkrat zanemarjeno dolžnost. Posebno pa se meni zdi ravno sedaj ugodni čas in potrebno, da spregovorim nekaj o tej reči, ker mnogi starši keršansko izrejo svojih otrok zanemarjajo, in ker se sedaj nekteri — skrito in očitno — prizadevajo, da bi cerkvi odvzeli pravico do šole. Večkrat se sedanji čas sliši, da je v mnogih družinah slaba domača izreja, na drugi strani pa klic: „Ločite šolo od cerkve!“ — Če se tedaj po taki poti nedolžnim otrokom prideržuje naj večja dobrota, namreč sveta vera, kdo se bode potem usmilil takih revnih in nesrečnih otročičev, ako se jih ne usmilijo veroznanski in katoliški ljudski učitelji, da ne rastejo novi neznabožniki, in da ne bodo pri vsi drugi omiki in privadbi — ker brez vere — vendar le časno in večno nesrečni.

Tega mi ne bode lahko kdo odrekel, če pravim, da je dandanes mnogo staršev, kateri, če ne vsakoršne, pa vendar pogosto zanemarjajo keršansko izrejo svojih otrok. Še bolj, kakor taka zanikernost, se pa more tožiti, da se vpričo otrok tolikrat zasmehuje in zaničuje sveta vera in verski običaji, in torej se ne smemo čuditi, da marsikteri učitelj žalostno zdihuje: „Kaj pomaga vse moje prizadevanje v šoli, če mi doma zopet vse razderó, kar jaz v šoli dobrega sozidam!“ — Toda ta žalostna skušnja ne sme strašiti učitelja, temuč naj ga le toliko bolj spodbuja, da svoje dolžnosti le še bolj marljivo spolnuje. Ravno zato, ker je hiša popaljena ali razderta, naj se vnovič zida; ali če kako polje kako pot ni obrodilo sadú, naj se le toliko skerbneje obdeluje. Kolikrat se še le v poznejših letih zapazi, da je tisto zernice božje besede, ki ga je keršanski učitelj položil v mlado serce, vendar le doneslo dober sad.

Bolj ko z nauki in besedo omehči učitelj serca svojih učencev pa s svojim zgledom, če je resnično pobožen, ako namreč, kakor Kristus pravi, s svojo lučjo, t. j. z lučjo svoje vere sveti pred otroci in že bolj oterpnjene serca s svojo gorečnostjo ogreva in napolnuje. Čudno je, kako veliko moč ima zgled prave pobožnosti do mladine. Pa, dobro si je zapomniti,

luč svete vere, s katero naj sveti učitelj, mora biti resnična, lastna in ne izposojena. Mesec ima tudi luč, pa ne lastne, nego izposojeno, luč, ki ne ogreva in ne vnema, luč, ki služi sosebno le hudodelcem. Mescu enaka je lažnjiva pobožnost, hinavščina v verodjanji; ona kaže nelastno, izposojeno luč, ki ne ogreva in ne vnema, ki je neprijazna. Kakor se mesec vedno spreminja, svoje lica obrača kmali sim, kmali tje, je sedaj svetel, pa zopet tamen, sedaj se vidi, potem se skriva, — tako se tudi neprava pobožnost vedno spreminja. — Prava pobožnost pa je enaka solncu, katero ima svoj lastni ogenj, svojo lastno svetlobo, katero tudi krepčevavno gorkoto razlija čez vse, kar diha in se giblje, ter vse razvedruje in razveseljuje. Zatorej pravi sv. pismo, da modri ostane stanoviten, kakor solnce; neumnež pa se spreminja, kakor mesec. Tudi naš Zveličar pravi od Janeza Kerstnika, da je bil goreča in svitla luč, ker se nahaja tudi goljufljiva, izposojena luč, ki le blisči, in ne ogreva. Luč prave svete vere pa je čeznaravna, od Boga podeljena luč, za katero moramo vsaki dan Boga prositi, toliko bolj pa učitelj, koji naj s to lučjo tudi sveti pred svojimi učenci. „Tudi ne prižigajo luči,“ pravi Zveličar, „da bi jo stavili pod mernik, temuč na svečnik, da sveti vsem, kateri so v hiši“. Tedaj naj tudi učitelj v svoji šoli z lučjo prave modrosti sveti, da navodi tudi svoje učence na to pot. Začetek modrosti pa je strah božji, in ta strah, ta otročji strah božji naj učitelj, ako ga sam naj pred ima, vsadi v serca svojih učencev; se vé, česar kdo sam nima, tega tudi drugim ne more podeliti. Učitelj naj skaže naj pred sam svoje spoštovanje do vsega, kar je sveto. On naj pripogne vedno, tedaj tudi vpričo otrok, svoje kolena do tal pred svetim rešnjim telesom v cerkvi in zunaj cerkve; naj pri molitvi — tudi pri otrocih — kaže pravo, nehinavsko pobožnost, in potem naj tudi zaobrača učence na take pota. Učitelj naj pozveduje tudi večkrat pri učencih samih, ali opravljajo doma juterno in večerno molitev, ali molijo angelsko česčenje, ali pred jedjo in po jedi, ali tedaj tudi dopolnujejo vnanje kersanske dolžnosti. Posebno naj pa učitelj pazi na učence v cerkvi, in naj tirja, da so ob nedeljah in praznikih tudi pri popoldanski božji službi. Vse to je toliko potrebnejše, kolikor manj se dan danes to ceni, in ker sedaj mnogim že zadostuje, če otrok le za potrebo z drugimi vred opravlja navadne, vnanje kersanske

navade. Veliko jih je, ki so že prav zadovoljni, če se otrok le zna prav priljudno vesti, če kaže, da bo iz njega dober in priden človek. Na kaj se pa opira taka poštenost? Spoznati se mora, da je pri vseh keršanskih krepostih, pri vseh dobrih in hvalevrednih нравnih lastnostih le sveta vera prava podlaga. Brez te podlage so vse druge tako imenovane lepe in zlahodne lastnosti na videz še tako verlega, pridnega, ljubeznjivega človeka enake lepemu cvetju, ki razveseljuje le oko, pa zlahno ne diši, še manj pa rodi koristen sad. Le tisti kristijani, ki so navdušeni z verskimi vodili in napolnjeni z resnimi keršanskimi čutili, s keršanskim upanjem in s keršansko ljubeznijo, postanejo dobri ljudje. Vsaka druga nramnost, ki izvira le iz dobrega in umnega obnašanja ali tako imenovane vnanje dvornosti, je enaka privadbi (dresuri), kakoršne se časoma privadi tudi žival skoraj vsake verste. Človek pa, in toliko bolj kristijan, se ravna po znotranjem prepričanju in zavedno po zapovedih, ktere je prejel od svojega Boga in Stvarnika. Ta resnična in edina omika, ki se more imenovati keršanska omika, se mora podeliti že otroku; in to je prva in naj važnejša naloga vsake šole. Ali dan danes hočejo marsikteri prestrojiti šolo le v privadnico (Dressur-Anstalt); torej se sliši res že gabljivi klic:

„Ločite šolo od cerkve!“ Kaj pa naj bi se zgodilo, da bi se doveršila ta od marsikje tako zaželjena ločitev od cerkve? Naj prej hočejo le eno, da naj se namreč šola osvobodi, da naj se odtegne duhovniškemu vodstvu in vsakteremu duhovniškemu vpljivu. Le ena sama reč, ako že biti mora, se more cerkvi pripustiti, namreč veroznanstvo, pa tudi le v taki razmeri, da se s tem naukom učiteljevim naukom čas ne jemlje, še manj pa se sme temu, ki ima že z drugimi nauki dosti opraviti, kaj od veroznanstva naložiti na rame. Iz tega se vidi samo po sebi, da naj se učitelj kot učitelj odteguje vsakoršnemu cerkvenemu vodstvu in osvobodi od vsakoršnega cerkvenega vpljiva; na drugi strani pa naj se od njega tudi odvzame dolžnost, da bi, kakor koli, pospeševal veroznanstvo in versko omiko in izrejo svojih učencev. Tako bi bili učenci in učitelj, tedaj šola, sicer cerkvi poptujčeni, pa še ne od nje odločeni ali odtergani; zakaj prava ločitev od cerkve je odpad od nje. Dokler so pa učenci in učitelj še katoličani, so in ostanejo še združeni s katoliško cerkvijo, in katoliški učitelj ima le toliko večjo vestno dolžnost, da svoje učence izreja po verskih vodilih. V dopolnovanji te

vestne dolžnosti ga nihče ne more in ne sme zadrževati, in če v njem tli le iskrica ljubezni do učencev, jim tudi te velike dobrote, verske odgoje, že iz usmiljenja ne bode odtegoval, posebno, če otroci doma od staršev te dobrote ne uživajo. Tako je in ostane v vsaki okolščini katoliški učitelj srednik med šolo in cerkvijo, in dokler je on svoji sveti materi cerkvi iz serca zvest, tako dolgo nobena posvetna moč ne more ločiti njegovih učencev od cerkve. Glejte, gospodje, tudi slabemu, maločislанemu dá Bog večkrat moč, ktera je silnejša in važnejša, kakor si jo more domišljevati posvetna modrost. Če ravno se more reči, da zanaprej bodo občine postavljale učitelje, ima vendar vedno še vsaki učitelj večji, imenitnejši in svetejši poklic, zakaj kot katoličan je kot katoliški učitelj postavljen in tedaj tudi djan na svečnik, da naj sveti s lučjo svoje vere, posebno pred malimi, od katerih Jezus govori: „Kdor sprejme ktereга takega otroka v mojem imenu, mene sprejme. Kdor pa pohujša ktereга teh malih, ki v me verujejo, bi mu bilo boljše, da bi se mu obesil mlinjski kamen na vrat, in bi se potopil v globočino morja. Glejte, da ne zaničujete ktereга teh malih! ker povem vam, danjih angeli vedno gledajo obličje mojega Očeta, ki je v nebesih“. Mat. 18. In ti mali, za ktere Jezus sam tako skerbí, in se za nje tako iskreno poteguje, so posebno in skoraj edino prepusčeni vašemu varstvu, — sosebno v današnjih dnevih, ko je mnogim tako malo mar za versko omiko. Čeravno takega truda in takošnega prizadevanja svet ne porajta, marveč le slabo ceni: Bog vam bode enkrat stotero vse povernil.

Potem so preč. g. dekan iz pisnih izdelkov navodili naj važnejše stavke in misli, in pričeli so se ustmeni razgovori. Sledeče vprašanja so bile pismeno izdelane:

1) Kako naj se naše nedeljske šole uredijo, da bodo bolj obiskovane, in da bodo učenci bolj napredovali?

2) Kako naj se ravná pri nauku v branji, in kaj naj se s tem naukom še združuje?

Nekteri učitelji so, kakor je bilo naročeno, praktično izdelali kako berilo.

Zarad nedeljskih šol se je reklo, da so sirovi in zanikerni starši (rokodelski mojstri i. t. d.) naj več krivi, da se nedeljske šole tako slabo obiskujejo. Zatorej nič ne koristi, če uči-

telj ali duhovnik take starše svari; temuč potreba je, da se taki zanikerni gospodarji, varhi, rokodelski mojstri i. t. d. po postavah prisilijo, da svoje otroke ali učence pošiljajo v šolo. — Da pa se ne misli, kakor da bi učitelj ali duhovnik ljudi pri uradnih čerilih, naj okrajna in srenjska gosposka skerbi, da otroci redno hodijo v šolo, in naj večkrat koga pošlje na ogled v nedeljsko šolo. — Nauk v nedeljski šoli naj je tak, da ima vrednost za pozneje praktično življenje; učne ure naj se pomnožijo, zato pa naj se učitelju priverže kak dohodek. Tudi naj se, kjer je mogoče, in kjer sta dva učitelja, nedeljska šola razdeli po spolu i. t. d. — O drugem vprašanji, namreč o nauku v branji, je bil razgovor prav živ, posebno pri vprašanjih, ali naj se v ljudski šoli tudi gramatika uči, in ali naj se tudi besedová (deklamira). Pisatelj tega je bil zoper gramatiko, med drugim navodivši, da, čeravno se v ljudski šoli tudi govori o samostavnih, prilogih, glagolih, in zaimkih, to še ni nauk v gramatiki, t. j. nauk suhih filologičnih vodil (besedoslovja), tako malo, kakor če se govori od krave, konja ali vrabca; nikdo potem še ne more reči, da se ljudski učenci učé prirodo-pisja. Neogiblivo potrebne gramatične pravila naj se učencem razjasnujejo v živem govoru pri berilih. To misel sem pozneje tudi bral v prilogi k 22. listu „Tov.“, t. j. v razpisu preč. ljublj. konzistorija. — Večina naše skupščine se je naposled tudi v tej misli zedinila. — O deklamovanji se je reklo, da to, če se godi v pravem pojemu, t. j. da se tudi kaže z rokami, da se spreminja lice i. t. d., ne gre v ljudsko šolo. Da naj se pa ljudski učenci tudi pristojnih beril in pesem na pamet učé in jih potem iz glave pravijo, se razumé samo po sebi.

Na koncu posvetovanja so govorili gosp. dekan zopet nekatere prav ginljive besede. Izrekli so svojo zadovoljnost v vsakem obziru s učiteljstvom v njih dekaniji in prošnjo, naj se tudi za naprej učitelji voljno trudijo v svojem težavnem stanu. Slava gospodu dekanu!

Čeravno je „Tovarš“ že v letu 1862. od 2. lista naprej v 16. listih o „nauku v branji v srednjem in višjem razredu ljudskih šol“ dokaj obsirno govoril, mu vendar tudi jaz mislim v tem poslati svoje ne ravno mnogo tehtno izdelovanje.

Tudi naj spregovorim tukaj še eno željo! Da bode naš „Tovarš“ v vsakem obziru slovenskim učiteljem pravi vodnik,

je moja in še več drugih učiteljev gorka želja, da bi zraven teoretičnih pedagogičnih obravnav tudi donášal praktične izdelke iz različnih nauk. Vem, da mnogim Tovarševim bravcem ni treba na kako reč naravnost z perstom kazati; ali — viši oči, više vidi, in v vsakem vertu navadno cvetè še kaka druga in znabiti prav lepa cvetica, in „Tovarš“ naj bo tudi mlajšim učiteljem zveden vodnik. Jaz mislim, da s temi versticami nikogar ne žalim, timveč se nadjam, da sem izgovoril občno željo, in da se bode marsikteri sobrat oglasil in povedal, kako naj se obravnava ta ali uni nauk, da se po naj krajši poti hodi do pravega namena. Moje slabe moči v tem obziru prav rad podelil „Tovaršu“, in ako mu bode všeč, bodem prihodnje leto praktično obdeloval nektare berila. *)

Ferd. Vigle.

Pomenki

o

slovenskem pisanji.

XLVIII.

T. „Da se resnica prav spozná, je čuti treba dva zvoná.“

Čuj, poslušaj drugi zvon, ki poje, da *r* ni samoglasnik. Pervi je pisal o tem, dr. Miklosiču nasprot, dr. Schleicher (tedaj „Professor der vergleichenden Sprachwissenschaft und des Sanskrit an der Universität zu Prag“) l. 1852. v svoji „Formenlehre der kirchenslawischen Sprache“ str. 49 — 51 takole: »Mit dieser ansicht kann ich durchaus nicht übereinstimmen. ich halte vielmer *l* und *r* auch hier für consonanten, **jer** und **jerek** für vocale. Meine gründe sind folgende: **jer** und **jerek** geben sich durch den umstand als unterschiedene, wenn auch schwächere vocale zu erkennen, dass sie auch in wörtern, die nur mutae enthalten, als die einzigen vocale erscheinen, z. b. t'p't' strepitus, warum von dieser regel eine ausnahme statuieren? ist es denkbar, dass eine so genaue schrift wie die kirchenslawische **jer** und **jerek** so ganz überflüssig den lauten *l* und *r* zugesetzt habe? die sprachwissenschaft zeigt uns diese vocale **jer** und **jerek** ganz an ihrem platze, denn die slawische regel fordert nach *l* und *r* auch den vollen vocal da, wo in die verwanten sprachen vor diesen

*) Tudi mi poznamo to potrebo, toda „Tovarš“ ne more sam vsemu kaj; zato vam bomo prav hvaležni, če nam bote poslali kaj takega dobrega blagá.